

O D L U K E

A) Odluke domaćih sudova i drugih organa

VRHOVNI SUD JUGOSLAVIJE

Presuda br. Gz-37/73
od 20.III.1973.

Vijeće: Josip Studin, Stevan Babić, dr Milan Brkić, Ljubica Jovičić, Zoltan Biro

Prijevoz stvari morem - Ugovaranje vozarine u devizama - Između jugoslavenskih osoba zabranjeno je ugovaranje u devizama - Ako je vozarina ugovorena u devizama, sud će po slobodnoj ocjeni odrediti iznos vozarine, uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja

U ovoj presudi sud je rješavao o zahtjevu za zaštitu zakonitosti. Našao je da je taj zahtjev osnovan.

Medju strankama nije sporno da je tužitelj na osnovi broderskog ugovora od 13.I.1971. god. i nadopune ovog ugovora od 15.I.1971. god. svojim brodom "Ploče" prevezao za tuženog terete iz luka Kherson i Iličevsk u Šibenik uz ugovorenu vozarinu od 50.000.- USA \$, i da je tužitelj imao raznih troškova (prekostojnica i dr) u iznosu od 12.623,68 USA \$. Nije sporno ni to da je tuženi na račun ovog dugovanja platio tužitelju 300.000,00 din. i ovaj iznos je obračunat u 20.000.- USA \$.

Sporno je da li se i od tuženog plaćenih još 500.000,00 din. odnosi na ovo tuženikovo dugovanje, zatim prema kome kursu treba obračunati ovaj iznos? da li je valjan ugovor o plaćanju prijevoza u stranoj valuti i da li je osnovan tužbeni zahtjev tužiteljev da mu tuženi plati ostatak duga u ugovorenoj - dolarskoj ili dinarskoj valuti i po kome kursu treba izvršiti obračun?

Prvostepeni sud najprije smatra da i domaća poduzeća mogu ugovarati plaćanje u stranoj valuti, ako se radi o međunarodnom prijevozu robe, ali je zabranjeno dosudjivanje u stranoj valuti. Ugovaranje u stranoj valuti je u stvari samo orijentacija za obračun u dinarskoj valuti. Po mišljenju prvostepenog suda obračun u dinarskoj valuti ima se izvršiti prema kursu na dan dospelosti plaćanja usluge, te je po tom kursu i obračunao iznos obaveze tuženoga. Prvostepeni sud je utvrdio da se od tuženog i plaćenih 500.000,00 din. odnosi na konkretan izvršeni prijevoz.

Drugostepeni sud je prihvatio kao pravilno utvrdjenje prvostepenog suda da se od tuženog uplaćenih 500.000,00 din. odnosi na sporno potraživanje tužiteljevo, ali se nije složio s mišljenjem prvostepenog suda u ostalim pitanjima. Drugostepeni sud smatra da je i između domaćih poduzeća ne samo dozvoljeno ugovoranje vozarine u stranoj valuti za izvršeni prijevoz robe u međunarodnom saobraćaju, već je prijevoznik u takvim slučajevima ovlašten i da sudskim putem ostvaruje svoju tražbinu u stranoj valuti. Prema tome i izvršene uplate u dinarskoj valuti imaju se obračunati ne prema kursu u vrijeme dospjeća tražbine, već u momentu plaćanja. Prema svom shvaćanju drugostepeni sud je u tom smislu i izvršio obračun već uplaćenih iznosa, a ostatak tužiteljevog zahtjeva dosudio je u ugovorenoj stranoj valuti.

Vrhovni sud Jugoslavije smatra da nije pravilno pravno shvaćanje ni prvostepenog ni drugostepenog suda.

Prema tada važećem Zakonu o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 29/66-596 i kasnijim dopunama) zabranjeno je zaključivanje poslova u Jugoslaviji između domaćih osoba s obavezom plaćanja u devizama ili zlatu, kao i poslova kojima se obaveza u dinarima vezuje za zlato ili devize (čl.9 i 42).

Ova izričita zakonska zabrana zaključivanja poslova u Jugoslaviji između domaćih osoba s obavezom plaćanja u devizama odnosi se na sve poslove zaključene u Jugoslaviji bez obzira da li se ugovor ima izvršiti u inozemstvu. Ova zabrana odnosi se i na ugovor zaključen između stranaka o prijevozu robe i ako se prijevoz vrši iz inozemnih luka.

Obzirom da su stranke i pored ove izričite zakonske zabrane zaključile ugovor s obavezom plaćanja vozarine u stranoj valuti, to se ima smatrati da iznos vozarine za prijevoz robe nije ni određen.

Tužitelj je, međjutim, izvršio svoju ugovornu obavezu i prevezao tuženom robu, a tuženi je dužan, bez obzira na činjenicu da se ima smatrati da iznos vozarine nije ugovoren, platiti tužitelju sa svoje strane za izvršenu mu uslugu, jer nitko nije dužan, bez posebne obaveze ili ugovora, da drugom čini ovakve besplatne usluge. Budući da se ima smatrati da iznos vozarine nije ugovoren, utvrdit će ga sud prema okolnostima konkretnog slučaja, uzimajući u obzir vrijednost izvršenoga rada, činjenicu da je rad izvršen u inozemstvu, zatim troškove koje je tužitelj imao u inozemstvu itd.

Istina je da je tužitelj u inozemstvu imao izdataka koje je plaćao u stranoj valuti (nesporno među strankama u iznosu od 12.628,68 USA \$, ali po tada važećim propisima izdatim na osnovi Zakona o deviznom poslovanju tužitelj je imao mogućnosti da pokrije sve ove izdatke bez obzira na činjenicu što se vozarinu može naplaćivati samo u dinarima (Odluka o plaćanjima u inozemstvu od strane poduzeća koja se bave pružanjem usluga u međunarodnom robnom i putničkom prometu i Odluka o priznavanju određenim radnim organizacijama naplata u dinarima kao osnovica za pribavljanje deviza - ("Službeni list SFRJ", br.45/66).

Prema svemu izloženom očigledno je da su pobijane presude donesene pogrešnom primjenom materijalnog prava na koju upozorava zahtjev za zaštitu zakonitosti, a nisu utvrđene potrebne činjenice za donošenje pravilne i zakonite odluke, te su obje pobijane presude ukinute i stvar vraćena prvostepenom sudu na ponovno sudjenje (član 396 ZPP).

G.B.

Bilješka.- Premda je gornja presuda donesena u opsegu primjene Zakona koji više nije na snazi, ipak je mjerodavna i za sadanje pravno stanje, budući da sada postojeći Zakon o deviznom poslovanju (Sl.list SFRJ, br.36/1972) izričito zabranjuje sklapanje vozarine u devizama između jugoslavenskih osoba. To proizlazi iz člana 32. toga zakona koji glasi: "Organizacije udruženog rada što obavljaju usluge u međunarodnom robnom i putničkom prometu, naplaćuju svoje usluge od domaćih osoba u dinarima i kad te usluge vrše u inozemstvu".

Što se tiče stajališta suda da se iznos vozarine određuje prema okolnostima konkretnog slučaja uzimajući u obzir vrijednost izvršenog rada i druge u presudi navedene elemente, čini nam se da se može postaviti jedan prigovor. Kad su stranke, i premda neovlašteno, ugovarale vozarinu u devizama, imale su u vidu vrijednost ugovorene vozarine. Prema tome bilo bi logično da se tako ugovorena vrijednost pretvori u dinarski iznos prema tečaju koji je vrijedio na dan sklapanja ugovora. To je u stvari iznos naknade koji su stranke ugovorile.

B.J.